

INTERVIEW

‘Democratie is geen groepstherapie’

Van de Groningse publiciste Annemarie Kok verscheen deze week *Herinnering aan de rechtsstaat* waarin ze pleit vóór politici die doen waarvoor ze zijn aangesteld en tegen verregaande burgerbemoeyenis met het bestuur.

BERT NIJMEIJER

Politici, bestuurders en ambtenaren zijn de weg kwijt, schrijf je. Waarom?

„Zij hebben zich de laatste jaren massaal geschaard achter de gedachte dat de overheid nog maar een van de maatschappelijke spelers is, naast bedrijven, maatschappelijke organisaties en burgers. Terwijl de overheid binnen onze democratische rechtsorde juist een unieke opdracht heeft, en daarom over allerlei bevoegdheden beschikt maar ook aan heldere wettelijke regels en democratische controle is onderworpen. Met dit systeem zijn veruit de meeste burgers nog altijd in hun sas. Maar zelf vinden zowel Haagse als lokale politici en bestuurders dat burgers veel meer te zeggen moeten krijgen.”

Waarom is dat dan niet goed?

„Door een ratjetoe aan nieuwe vormen van burgerparticipatie kan elke gemeente tegenwoordig een eigen versie van de democratische rechtsstaat creëren. ‘Lokaal maatwerk’ heet dit in beleidsjargon. Dat klinkt mooi, maar er is te weinig aandacht voor de bedenkelijke kanten hiervan. Kenmerkend voor veel recent uitgetroefde vormen van meebestuur en zelfbestuur is dat daarbij geen spelregels en procedures worden geleverd die machtsmisbruik tegengaan en zorgvuldige besluitvorming mogelijk maken.”

Om wat voor nieuwe vormen van participatie gaat het precies?

„Ten eerste krijgen burgers meer directe politieke invloed, in de nabije toekomst ook per smartphone. Daarnaast wordt praktische participatie aangemoedigd, denk aan burgers die het onderhoud van een park overnemen. En dan is er nog de sociale participatie: elkaar helpen als we in de puree zitten.”

Waarom willen politici deze kant op?

„Hulp en ideeën van burgers kunnen ze goed gebruiken. Veel ambtelijke deskundigheid op gemeentehuizen is de laatste decennia namelijk wegbezuinigd. Het kabinet-Rutte II heeft bovendien de verzorgingsstaat sterk laten krimpen. Verder menen nogal wat bestuurders dat burgers dankzij meer opleiding en dankzij internet veel zaken in onderling overleg wel kunnen regelen. Ook hopen ze dat mensen op deze manier meer vertrouwen krijgen in de politiek.”

Het kernwoord van het besturen nieuwe stijl is ‘samen’, schrijf je.

„Inderdaad. De Groningse commissaris van de Koning René Paas zei het vorige maand nog op de Noordelijke dag van de lokale democratie:



Annemarie Kok is tegen verregaande burgerbemoeyenis. FOTO REYER BOXEM

De overheid heeft binnen onze rechtsorde een unieke opdracht

‘We kunnen elke dag vormgeven aan een samenleving waarin we samen de baas zijn.’ Gelukkig pleitte hij ook voor een zelfbewuste gemeenteraad. Maar de vraag is hoe een raadslid zijn werk nog goed kan doen als democratie een soort groepstherapie wordt. Aan veel experimenten met de lokale democratie kleefte een therapeutisch-spiritueel jargon. We moeten de hele tijd naar elkaar ‘luisteren’, in onze ‘kracht worden gezet’ en ons met elkaar verbonden voelen. Op die manier wordt democratie te veel ontdaan van haar politieke en juridische karakter. Natuurlijk is dialoog belangrijk, maar ook scherp debat en een duidelijke staatsrechtelijke rolverdeling moet je in ere houden, vind ik.”

Het systeem wat we hebben is toch ook niet onfeilbaar?

„Er is veel aan te merken op het functioneren ervan in de praktijk. Ook daarover gaat mijn boekje. Zo vind ik dat politieke partijen zich te weinig laten inspireren door onze

grondrechten. Op allerlei gebieden heeft de overheid een zorgplicht, van bestaanszekerheid tot een gezonde, veilige leefomgeving. Politici en bestuurders zouden meer door-drongen moeten zijn van de inhoudelijke opdracht waarvoor zij staan.”

Dus de bestuurders besturen en de burger houdt zijn mond?

„Welnee. Ons bestaande politieke stelsel kent tal van manieren om als burger politiek of maatschappelijk actief te zijn. En in Nederland zijn veel mensen dat ook.”

En die gele hesjes dan?

„Onvrede is van alle tijden en komt in alle kringen voor. Het is de taak van politici om zulke signalen op te pikken, te interpreteren en te laten zien dat hun partij of coalitie goede antwoorden heeft. Gebeurt dat onvoldoende, dan kan ongenoegen explosieve vormen aannemen en worden geëxploiteerd door partijen die met democratie niet het beste voor hebben. Dus als ik politici hoor zeggen dat zij de samenleving willen ‘loslaten’, geeft mij dat een onveilig gevoel.”

Herinnering aan de rechtsstaat. Pleidooi voor serieus openbaar bestuur (92 pag.) is gratis te downloaden en in druk verkrijgbaar via www.trancity.nl. Ook te koop bij boekhandel Godert Walter.